



Andres Putting

President Ilves Eesti Vabariigi iseseisvuspäeva aktusel 24. veebruaril 2016 Estonia kontserdisaalis

Kallid kuulajad, siin ja kodudes.

Maailm, Euroopa ja Eesti Euroopas on taas jõudnud suurte muutuste lävele. Ja kohati selle läve ka ületanud. Maailm muutub palju, muutub kiiresti ja on meie teha, kas paremaks.

21. sajandi elu ei kulge Eestile nii rahulikel teedel, nagu arvame end viimasest paarist aastakümnest mäletavat. Ometi ei tasu minevikku tagasi tahta. Seda enam, et ega me teda tagasi saa..

Tänaseks on juba lugematuid kordi tunnistatud, et Nõukogude impeeriumi kokkuvarisemine ei toonud enesega kaasa ajaloo head lõppu. Vaba ühiskond ei saavutanud koos inimeste vaimse ja ainelise heaolu üldise kasvuga kõikjal lõplikku võitu. Mõelgem kasvõi meie saatusekaaslastest riikide peale.

Juhtus hoopis see, et maailma jõujooned hakkasid nihkuma, põhjustades ühtaegu nii head kui halba. Näiteks rahvaste rännet, keskklassi õhenemist, üleilmastumist.

Aga need nihked tõid kaasa ka tehnoloogia arengu, mis teeb unistused võimalikuks. Kui seda arengut õigesti kasutada, muutub ka inimese elu tulevikus paremaks.

Ajaloo kulgemises midagi ette määratud ega paratamatut pole. Järelikult on see täis võimalusi. Ka Eestile. Teha asju uut- ja teistmoodi, pea 25 aastat uuesti vaba riigi kogemuste võrra rikkamana.

Tõsi, suur, ehk isegi murranguline aeg ja suured teod vajavad inimesi, kes tahavad, oskavad ja julgevad võtta vastutust.

Teades, et aitäh öeldakse tagantjärele. Kui üldse.

Head sõbrad.

Viimase aasta vältel oleme ilmselt kõik tajunud Eestis uusi muresid, uusi hirme ja kasvavaid pingeid. Selle kõige alla on kirjutatud meie põhiküsimused:

Mis saab meist?

Mis saab Eestist?

Mis saab Euroopast?

Eesti muret võimendab kartus, et viimasel veerandsajandil taastatu ja uuesti loodu võib jälle kaduda. Meil on alati mure oma püsijäämise pärast. See eristab meid paljudest teistest riikidest ja rahvastest.

Aga, head kuulajad, täpselt samamoodi eristab meid ju ka veendumus, et Eesti pole nagu nood teised. Meie saame hakkama, meie oleme kiiremad, nutikamad, paindlikumad, meie leiame ja leiutame lahendusi. Mida olemegi veerand sajandit teinud.

Hirm tundmatuse ees on mõistetav. Hoomamatus ongi mõnikord kõige koledam, sest see toitub lisaks tõsiasjadele ka eelarvamustest ja sageli otsestest valedest.

Ent räägime siis sellest rahulikult ja ausalt. Kuigi see ei ole ehk kõige meeldivam sünnipäevajutt. Räägime Süüria sõjapõgenikest, räägime pagulastest.

Jah, nende keele- ja kultuuritaust on meie omaga võrreldes väga erinev. Tõsi, vähemasti islamiusu äärmuslik ja agressiivne vorm läheb vastuollu Eesti elulaadi, väärtuste ja tõekspidamistega. Jah, terrorism on vaieldamatu risk mistahes riigi turvalisusele.

Nende riskidega tuleb arvestada. Ja Eesti riik nendega ka tegeleb. Iga päev ja väga põhjalikult. Muu hulgas on ka see üks põhjuseid, miks ühtegi kvoodiga Eestisse määratud sõjapõgenikku siin veel pole.

Kallid sõbrad.

Meie põhiseadus paneb paika Eesti väärtusruumi, mis seisab vabaduse ja võrdsete õiguste alusel eesmärgiga hoida, kaitsta ja arendada Eesti riiki, rahvast, keelt ja kultuuri.

Eesti riigivõim ei saa ega tohi ega ka kavatse neist põhimõttest loobuda. See on meie rahva kokkulepe, kus kirjas meie punased jooned, mida me ei ületa ise ega lase ka teistel.

Siit edasi küsigen, asjalikult ja rahulikult: aga milline sisserändepoliitika võiks mahtuda nende punaste joonte sisse? Olen veendunud, et need tuhanded, kes meile igal aastal – ja nii juba aastaid – on siia immigratsiooni korras elama asunud, mahuvad kindlasti.

Tõenäoliselt tuleme edukalt toime ka sõjapõgenikega, keda on mitu korda vähem ning kelle tausta oleme hoolikalt kontrollinud.

Nii meil kui kogu Euroopal ja maailmal tuleb enesele teadvustada, et sõjad Lähis-Idas ja Aafrikas, sealne rahvastikuplahvatus ja vaesus on ajanud massid rändama.

Tegemist on erakorralise olukorraga, mille lahendamiseks ÜRO vanad pagulaskonventsioonid ning ka mitmed Euroopa Liidu enda sisereeglid enam ei kõlba.

Pole mõtet targutada, et õigel ajal jäeti õiged otsused tegemata. Praegu seisame koos teiste eurooplastega fakti ees. Lahenduse leidmine on raske, aga siiski vajalik.

Euroopa Liidu välispiir tuleb pidama saada. Kogu Euroopa peab olema valmis sellesse panustama. Kui me hakkama ei saa, siis maksame selle eest vaba liikumisega Euroopa sees, õigusega, mida peame loomulikuks.

Need, kes on sõja eest põgenenud, Eesti julgeolekut ei ohusta. Kes soovivad elada Euroopa ja seega Eesti väärtusruumis ja meie moodi, tuleb vastu võtta. Ülejäänud ehk siis pelgalt majandusmigrandid ja õnneotsijad tuleb tagasi saata, mida näiteks Soome on eeskujulikult asunud ka tegema.

Kaugeltki mitte kõik tulijad pole pärit sõjakolletest. Neil tuleb aidata luua heaolu oma kodus. Aga hoopis teine asi on päris põgenikud. Neid peame aitama nii inimeste kui eurooplastena.

Muu hulgas põhjusel, et meid rahvana põhiseaduses kaitsvate punaste joonte sisse mahuvad unistuste ja õiguste kõrval ka kohustused.

Põgenike ja pagulaste hulgas on väga erinevaid inimesi. Nagu igal pool, ka Eestis. Kurjategijatest geeniuseni. Jätkugu meil oskust ja tahtmist neil vahet teha. Et me võimalikke terroriste eemal hoiaksime, aga järgmise Süüria põgeniku lapse endale saaksime – nagu Steve Jobs oli.

Selleks tuleb meil mõistlikult talitada, hirmu ja ähvardamiseta. Võib-olla aeg-ajalt meenutades lähiajalugu, neid inimesi, kes põgenesid pommitamise, tapmise, vangistamise ja vägivalla eest.

Ei, praegu ei räägi ma süürlastest. Räägin 70 tuhandest eestlasest, kes 70 aastat tagasi põgenesid üle mere.

Aga mitte ainult. Räägin ka neist sadadest tuhandetest ida-eurooplastest, sealhulgas ka Eesti elanikest, kes on viimase kümnendi jooksul siirdunud õppima, asunud tööle või läinud pere juurde Lääne-Euroopasse.

Me teame, et „Poola torumees“ on ebaõiglane ja solvav kujund nagu ka Soome meedias sarjatud „Eesti kriminaal“. Samamoodi kõlab kogu rahvale kleebitud ebaõiglase sildina väljend „Süüria terrorist“.

Hea Eesti rahvas.

Põhiseadus paneb presidendile selge kohustuse seista hea Eesti välispoliitika ja riigikaitse käekäigu eest, osaleda selle kujundamises ja elluviimises. Asjadele sellelt positsioonilt vaadates pean tunnistama, et olen mures.

Ma kardan, et praegune pagulaskriis võib viia Euroopa Liidu – Eesti turvalisuse ja julgeoleku ühe samba – lagunemiseni.

Äsja hoiatas Itaalia peaminister avalikult, et need Ida-Euroopa riigid, kes ei aita pagulaskriisi lahendamisele kaasa, riskivad Euroopa Liidu struktuurifondi toetuste vähendamisega.

See pole tühine ähvardus, sest kuluaarivestlustes on sama teema samas võtmes üles võtnud ka teised riigid. Need riigid, kelle sissemaksetest struktuurifondid koosnevadki.

Samuti NATO puhul. Kui Itaalia ja Saksamaa tagavad ja maksavad solidaarsusest kinni meie suveräänse õhuruumi

puhtuse, siis põhjusega mõeldavad nad Eesti tegevust ka seal, kus me ise võiksime ja peaksime solidaarsed olema.

USA sõdurid on Eestis, et meid kaitsta, ja kui vaja – meie vabaduse eest võidelda. Nad väärivad selle eest vähemalt lugupidamist. Mitte mõne kohaliku poliitiku soovitus, et mustanahaline sõdur peaks peksasaamise vältimiseks kogu aeg vormiriietust kandma.

Selliste hoiakute taga peituv arusaam, et Eesti saaks olla mini-Šveits Venemaa külje all, kuulub juba absurdi rubriiki. Kuidas on üldse võimalik seesuguse enesepettuseni jõuda?

Enesekesksust ja teiste muredega mitteamvestamist peetakse väikluseks.

Kui oleme väiklased, siis oleme väiksemad. Kui oleme väiksemad, läheme vähem korda neile, kes me vabadust aitavad kaitsta. Sestap peame olema suuremad. Hingelt suuremad.

Head kuulajad.

Täna hommikul Toomkirikus kõneles peapiiskop Viilma oma jutluses kristlikest, aga tegelikult eesti väärtustest, mis nõuavad meilt enam kui pelgalt sallivust; mis eeldavad meilt kaasamist, hoolivust ja armastust. Igaüks meist loeb, ja meile peab korda minema igaühe käekäik. Me ei tohi leppida mitte ühegi kaotsi läinud inimesega. Iga edukalt lõpetatud eesti keele õpe, iga puudega inimesele tekitatud ligipääs, iga edukalt ümberõppinud ja uue töökoha saanud töötu on meie kõigi võit.

Kui Eesti jätab tähtsad asjad tähelepanuta, siis upume aegamisi asendustegevuste sohu. Nende puhul, kellele on antud ja kes on võtnud vastutuse Eesti käekäigu eest, on seesugune ekslemine lubamatu.

Seepärast olen ka mures kõigi nende tundide pärast, mida raisatakse juba teist aastat vaidluste peale, kuidas kaks täiskasvanud inimest oma eraelu korraldama peaksid või tohiks.

Nii ju ei jäägi aega, et arutleda palgavaesuse, hariduse tuleviku, Eesti maksusüsteemi, teadusesse ja arendusse investeerimise üle, ning Eestile hädavajalike Euroopa Liidu poliitikate üle.

Loodetavasti räägin paljude eest ja nimel, kui palun valitsusel ja Riigikogul tegeleda pigem edasiviivate ideedega kui üksteisele ära panemisega.

Pole vaja end välja vabandada valijate viimasest taht-avaldusest sündinud poliitilise paratamatusega. Mis, nagu olen poliitikute endi suust palju kuulnud, andis võimu ainuvõimalikule kombinatsioonile.

See sundseis ei tohi aga viia olukorranii, kus me jätame vajalikud otsused tegemata, ennast õigustades, et ega alternatiivi ju niikuinii ei ole ega tule.

Koalitsioonivalitsusele sobib konsensus püüde, aga see ei pea olema reegel. Miks ei võiks teha otsuseid vajadusel hääletades? See on loogiline ja valitsuse seaduses ette nähtud. Valitsuse praegune toimimisviis on muutnud ta lubamatult aeglaseks ja nõrgaks, otsustamise sageli pea võimatuks. Selle asemel käib malepartidele omane kombineerimine. Kui teie teete seda, siis saame meie toda.

Riigikogu aga kipub omavahel rääkimise, sisulise arutelu ja võimalikult paljudele sobiva lahenduse poole püüdluse asemel käituma jäigalt.

Armsad kaasmaalased, praegusel segasel ajal saabki Eesti oma väiksuse, paindlikkuse ja nobeduse eeliseid ära kasutada. Otsustades ja lahendusi leides. Pöördeline aeg annab võimaluse nutikatele ja julgetele. Täpselt nii, nagu juhtus 25 ja samuti pea sada aastat tagasi.

Ärme siis võta tänast turbulentsi üksnes ähvardava õnnetuse ja ohuna. Ehk on see hoopis võimalus järgmiseks hüppeks, mis tähendab uusi ja kaasaegseid töökohti, edukat ja hakkama saavat Eestit, kus kõigil on parem ja turvalisem elada.

Head sünnipäevalised.

On hetki, mil tahaksin midagi joonistada või pilli mängida. Ma kujutan ette, kuidas see välja näeb või kõlab. Aga paraku ei tule ei pilt ega pala kunagi välja nii, nagu tahaksin.

Eestit vaatame igaüks umbes nii. Minul, Sinul on ettekujutus oma unistuste Eestist, aga tegelikkuses jääb alati midagi puudu. Mida ulmelisem on ettekujutus, seda suurem ka pettumus.

Oma joonistamist ja pillimängu ausalt hinnates annan endale aru, et pidanuks nooruses rohkem joonistama ja vähem klaveritunde vahele jätma. Või ka lohutan end, et andest lihtsalt ei piisa.

Miks aga on nii, et kui Eesti ei tule soovitud kujul välja, siis on ikka süüdi keegi teine. President, valitsus, opositsioon, ärimehed, Venemaa või Euroopa Liit. Ikka on süüdi keegi teine, aga mitte kunagi mina ise.

Riiki joonistame pidevalt ja läbi aja ja üheskoos. Kellelgi pole õigust süüdistada teisi, kui ise seejuures peeglisse ei vaata.

Eesti riik ei ole meile hoomamatu, kauge ja võõras. Me hoolime ja muretseme, me ei karda oma hirme välja näidata.

Oleme olnud 25 aastat taas oma maa peremehed. Meil on vabad ja ausad valimised. Igaüks võib end siin teostada, kui on oskusi ja pealehakkamist. Jah, tuleb endal pingutada, olgu siis õpingutes, tööl, seltsingus või oma firma loomisel. Kuldsel kandikul ei kanta kellelegi midagi ette. Ja pealegi – kas kandikul ette kantut oskame ka väärtuslikuks pidada?

Muidugi võime leida õigustusi tänastele probleemidele orja-ajast ja okupatsioonist. Paljud riigid nii just teevadki. Meilgi on oht minevikku tarduda, lohutades end ajatu tarkusega, mille järgi tulevikuta elab see, kes minevikku ei mäleta.

Ma ei taha, et kommunistliku Ida-Euroopa riigi kuvand jääb meid saatma. Ja me ei tohi seda kuvandit ka ise võimendada.

Kui mõtleme tagasi Eesti viimasele veerandsajandile, siis märkame, et oleme saavutanud edu eelkõige seal, kus oleme julgenud teha uutmoodi ja teistmoodi. Kiired ja otsustavad reformid, moodsa tehnoloogia kasutuselevõtt, viimasel aastakümnel ka vabakonna jõuline esiletõus ühiskonna arengu mõjutamisel.

Ärme siis kaota seda sõakust, sest muutuvus majanduskeskkonnas ja tööturul võidavadki need, kes on julged, kiired ja paindlikud. Nagu viimase veerandsajandi Eesti on olnud. Või nagu on leidnud matemaatik ja pangajuht Robert Kitt, tsiteerin: „Meie majandus on laiapõhjaline ja hajutatud — Eesti Nokia on see, et meil puudub oma Nokia.“

Just kunagised ebapopulaarsed otsused, alates omandi- ja pensionireformist kuni masu-aegsete kärbeteni, osutusid hiljem just nendeks sammudeks, mille tõttu Eesti täna eristub ning mille toel raskustele vaatamata edasi liigume.

Nüüd on aeg end taas kokku võtta ja teha otsuseid, mis vastavad Eesti tänastele vajadustele ja homsetele ootustele. On aeg riigimeheliikkuseks.

Peaasi on mitte karta. Pole ka põhjust. Me oleme ju julgenud ja osanud ja teinud. Mitu korda ja hästi. Oleme hirmudest üle saanud, pärast komistamist uuesti tõusnud ja edasi rühkinud.

Hea Eesti rahvas, me oleme olnud tublid. Igaüks me enam kui miljonist.

Täna pidupäeval tasuks igaühel meist esitada endale küsimus ja sellele mõttes vastata: Kas konserveerime end või avame? Kas oleme kartlikud või julged?

Eesti sai vabaks, sest ligi sajand tagasi usuti ja julgeti. Rahvana, mitte poliitikutena. Meil polnud ju tookord üldse oma institutsioone.

Saime vabaks teinegi kord, usus oma võimetesse teha paremini, tegutsedes koos, ületades vanu vastuolusid. Olime oma otsustes vabad, nähes ja haarates võimalusi. Ja seda oleme teinud sest ajast saati. Oleme tunnetanud vabadust võimalusena, mitte koormana.

Neil nädalatel internetti ilmunud videod, kus muust rahvusest inimesed räägivad Eestist, on olnud mulle eriti inspireerivad. Näeme ja kuuleme, kuidas mujalt tulnud inimesed leiavad Eestis võimalusi midagi teha, oma unistusi ellu viia, tunda end turvaliselt. Nad ammutavad meie loodusest rahu ja tasakaalu ega märka halli ja külma. Nad õpivad ära meie keele. Nad tahavad siin elada. Nad veenavad ka meid – jah, meidki! –, et Eesti on jätkuvalt võimaluste maa.

Kui ma mõtlen Eestile, siis just siin näen vabadust end teostada. Läbi pingutuse ja eneseusu. Siin on maa, kus vabadus pole ammu enam reliikvia, saati siis veel viimne.

Ma näen juba praegu, kuidas Eesti tirib ja lükkab oma eeskuju ja tööga ülejäänud Euroopat 21. sajandisse, et me ühine Euroopa suudaks konkureerida kiiresti muutuv maailmas.

Sellises Eestis tahame elada, siia tahavad tulla parimad. Sest siin on võimalusi, mida mujal pole.

Me jõuame sellise Eestini, kui hakkame mineviku õppetundidena võtma oma edulugusid, mitte enam kitsalt ajaloolist ülekohut ja rahvale osaks saanud kannatusi. Kui hakkame õppima sellest, kus ja kuidas Eesti on teistest paremini hakkama saanud. Innovaatilisest ja loovast mõtlemisest, julgest tegutsemisest. Ellu viidud visioonidest, mitte visiooni konverentsidest.

Avatus teeb Eesti suuremaks, väiklus väiksemaks.

Meie ei ole väikesed. Me saame suureks olemisega hakkama. Me tuleme toime.

Me jääme püsima. Peaasi, et me ei karda, ei löö endas kahtlema ega klammerdu minevikku.

Valiku julguse ja hirmu, suuruse ja väiksuse, tuleviku ja mineviku vahel langetame vaid meie ise.

Head iseseisvuspäeva!
Elagu Eesti!